AZƏRBAYCANDA SİYASİ MOTİVLİ İNZİBATİ HƏBSLƏRİN MONİTORİNQİ (2020-2021) - HESABAT

2022

DEMOKRATİK TƏŞƏBBÜSLƏR İNSTİTUTU
IDI
INSTITUTE FOR DEMOCRATIC INITIATIVES

AZƏRBAYCANDA SİYASİ MOTİVLİ İNZİBATİ HƏBSLƏRİN MONİTORİNQİ (2020-2021) - HESABAT

Bakı - 2022

Mündəricat

1. Xülasə 3
2. Metodologiya 3
3. Giriş 4
4. Yerli qanunvericiliyin analizi 4
5. İnzibati həbslərlə bağlı beynəlxalq qanunvericiliyin analizi 8
6. İnzibati həbslərin statistikası 10
7. Beynəlxalq qurumların reaksiyaları 25
8. Nəticə və tövsiyələr 27

1. Xülasə

Xüsusi metodologiya və müxtəlif monitorinq üsulları ilə hazırlanmış hesabat aşağıdakıları əhatə edir:

Sənədin giriş hissəsində inzibati həbsin anlayışı, inzibati həbsə səbəb olan hərəkətlər və inzibati həbsin müddəti əksini tapıb.

Sonrakı hissədə qanunvericiliyin analizi aparılıb. Bu hissədə inzibati həbslə bağlı yerli və beynəlxalq qanunvericilik təsvir və analiz edilib.

Növbəti hissədə 2020-2021-ci illərdə baş vermiş siyasi motivli inzibati həbslərin statistik analizi aparılıb. Analiz nəticələrinə əsasən demək olar ki, inzibati həbslər Bakı şəhərində regionlara nisbətən daha çox müşahidə edilir. İnzibati həbslər zamanı Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalar Məcəlləsinin (İXM) 535.1-ci maddəsi (polis işçisinin qanuni tələbinə qəsdən tabe olmama) daha çox istifadə edilir.

Daha sonrakı hissədə beynəlxalq təşkilatların hesabatlarının monitorinqi aparılıb.

Hesabatın sonunda yekun nəticələr və tövsiyələr verilib. Tövsiyələr praktikada olan qüsurların aradan qaldırılmasına yönəlib.

2. Metodologiya

Hesabat Azərbaycan Respublikası İXM-nin şərhinə, Azərbaycanın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq və regional konvensiyalara, yerli və beynəlxalq təşkilatların hesabatlarına əsaslanır. Həmçinin hesabat media monitorinqi metodu və müxtəlif partiyalarla (AXCP, ADR, Müsavat) və Hərəkat üzvləri ilə (NİDA) əlaqə saxlayaraq onlardan birbaşa informasiya alınmaqla həyata keçirilmişdir.

Araşdırma zamanı yerli və beynəlxalq qanunvericiliyin təsviri və analizi aparılıb. Tendensiyanın istiqamətini doğru müəyyən etmək üçün 2 il ərzində (2020-2021) beynəlxalq təşkilatların hesabatları monitorinq edilib.

3. Giriş

Azərbaycan Respublikası İXM ilə qorunan ictimai münasibətlərə qəsd edən, hüquqazidd olan, təqsirli sayılan və inzibati məsuliyyətə səbəb olan əməl inzibati xəta hesab olunur. İnzibati həbs müstəsna hallarda 3 aya kimi verilən inzibati tənbeh növüdür[1]. Cinayət işindən fərqli olaraq inzibati həbslərə məruz qalmış şəxslər 3 gündən 90 günə qədər həbsdə saxlanıla bilər. Qanunvericilkdə müstəsna hallarda tətbiq edilməsinin nəzərdə tutulmasına baxmayaraq, Azərbaycanda inzibati həbslərin geniş yayılması və kütləvi tətbiq edilməsi bu mövzuda hesabatın hazırlanmasının vacibliyini ortaya çıxarıb.

4. Yerli qanunvericiliyin analizi

4.1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 28-ci maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən hər kəsin azadlıq hüququ vardır. Sözügedənb maddənin 2-ci bəndində deyilir ki, azadlıq hüququ yalnız qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada tutulma, həbsəalma və ya azadlıqdan məhrumetmə yolu ilə məhdudlaşdırıla bilər[2].

4.2. İnzibati Xətalar Məcəlləsi

Azərbaycanda inzibati həbslər İnzibati Xətalar Məcəlləsi ilə tənzimlənir.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 12-ci maddəsinə[3] görə, İnzibati Xətalar Məcəlləsi ilə qorunan ictimai münasibətlərə qəsd edən, hüquqazidd olan, təqsirli sayılan (qəsdən və ya ehtiyatsızlıqdan törədilən) və inzibati məsuliyyətə səbəb olan əməl (hərəkət və ya hərəkətsizlik) inzibati xəta hesab olunur.

Qəsdən inzibati xəta törədən şəxs bilir ki, törətdiyi əməl hüquqaziddir, bunun zərərli nəticələri olacaq, bu nəticələrin olmasını istəyir və şüurlu surətdə bu zərərli nəticələrin baş verməsinə yol verir.

Ehtiyatsızlıqdan inzibati xəta törətmiş şəxs öz əməlinin zərərli nəticələr verə biləcəyi imkanını qabaqcadan görmüşdürsə, lakin onların qarşısını alacağına yüngül fikirlə ümid bağlamışdırsa, yaxud bu nəticələrin baş verəcəyini qabaqcadan görə bilməli olduğu halda, onları görməmişdirsə, bu xəta ehtiyatsızlıq üzündən törədilmiş xəta hesab olunur.

İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 16-cı maddəsinin 1-ci bəndinə[4] əsasən inzibati xəta törədərkən on altı yaşı tamam olmuş fiziki şəxslər inzibati məsuliyyətə cəlb olunurlar. Yəni, şəxsin

[1] Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalar Məcəlləsi, Maddə 30, https://e-qanun.az/framework/46960
[2] Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası, Maddə 28, https://e-qanun.az/framework/897
[3] Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalar Məcəlləsi, Maddə 12, https://e-qanun.az/framework/46960
[4] Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalar Məcəlləsi, Maddə 16, https://e-qanun.az/framework/46960

inzibati xətaya görə məsuliyyətə cəlb edilməsi üçün onun 16 yaşı tamam olmalıdır, yaşı 16-dan aşağı olan şəxslərin inzibati məsuliyyətə cəlb olunması qanunvericilikdə nəzərdə tutulmayıb.

İnzibati həbs şəxsi qanunlara əməl edilməsi ruhunda tərbiyələndirmək, habelə həm inzibati xəta törədən, həm də başqa şəxslər tərəfindən yeni inzibati xəta törədilməsinin qarşısını almaq məqsədi daşıyır. Əgər bu məqsədə xəbərdarlıq, cərimə tənbeh növlər ilə çatmaq mümkündürsə, şəxs həbs edilə bilməz. İnzibati həbs ancaq məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilir. Polis və ya digər icra orqanı əməkdaşlarının inzibati xəta ilə bağlı protokol tərtib edərək vətəndaşı həbs etmək səlahiyyətləri yoxdur. İnzibati həbs zamanı vətəndaşın şəxsiyyəti nəzərə alınmalıdır.

İnzibati həbs, yalnız müstəsna hallarda, inzibati xətaların ayrı-ayrı növlərinə görə üç gündən üç ay müddətinədək müəyyən olunur və tətbiq edilir. Hamilə qadınlar və ya himayəsində on dörd yaşınadək uşağı olan qadınlar, on dörd yaşına çatmamış uşağını təkbaşına böyüdən kişilər, on səkkiz yaşına çatmayan şəxslər, orqanizmin funksiyalarının 61-80 faiz və ya 81-100 faiz pozulmasına görə əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslər, 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslər, altmış yaşına çatmış qadınlar və altmış beş yaşına çatmış kişilər, habelə bu Məcəllənin 41-ci fəslində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalar istisna olmaqla digər inzibati xətalara görə hərbi qulluqçular barəsində inzibati həbs tətbiq edilə bilməz.[5]

Məcəllədə qeyd olunan:

- xırda xuliqanlıq edildikdə, şəxs polis işçisinin, habelə hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmadıqda, yığıncaqların, mitinqlərin, nümayişlərin, küçə yürüşlərinin və piketlərin təşkili və keçirilməsi qaydasını pozduqda, ictimai işlər növündə inzibati tənbehin çəkilməsindən boyun qaçırdıqda, avaralıqla məşğul olduqda, ov, balıq və digər su bioresurslarının ovu və mühafizəsi qaydaları pozulduqda, əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasında qanunsuz qaldıqda;

- sərhədboyu zolaq, sərhəd buraxılış məntəqələrində rejimi pozulduqda;

- mühafizə edilən obyektlərə, digər dövlət əmlakına və ya ictimai əmlaka qəsd edilməsi ilə əlaqədar inzibati xətalar törədildikdə;

- yol hərəkəti qaydaları pozulduqda;

- fövqəladə vəziyyət rejimi pozulduqda;

- dini ekstremizm əleyhinə aparılan xüsusi əməliyyat zonasının hüquqi rejiminin tələbləri pozulduqda, o cümlədən dini ekstremizm əleyhinə aparılan xüsusi əməliyyat zonasında fiziki şəxslərin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlər olmadıqda, onların

[5] Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalar Məcəlləsi, Maddə 30, https://e-qanun.az/framework/46960

şəxsiyyətinin müəyyən edilməsi məqsədilə və ya dini ekstremizm əleyhinə xüsusi əməliyyat aparan şəxslərin qanuni tələblərinə mane olmağa yönəlmiş hərəkətlər törədildikdə;

- hərbi vəziyyət rejiminin tələbləri pozulduqda;

- əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən ölkədə olma qaydaları pozulduqda, yaxud onlar ölkə hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında qərarın icrasından boyun qaçırdıqda və ya belə boyun qaçırmanı ehtimal etməyə kifayət qədər əsaslar olduqda.

hallar hüquqazidd hərəkət kimi inzibati xəta hesab olunur və həmin hərəkətləri törədən şəxslərin barəsində inzibati məsuliyyət yaradır. İXM-nin xüsusi hissəsində nəzərdə tutulan əməllərə görə inzibati məsuliyyət o halda yaranır ki, bu əməllər cinayət məsuliyyətinə səbəb olmasın.

Yaranmış inzibati məsuliyyətin tənbeh növləri iki yerə ayrılır: Əsas və əlavə inzibati tənbeh növləri.[6] Əsas inzibati tənbeh növləri aşağıdakılardır:

- Xəbərdarlıq;
- İnzibati cərimə;
- İctimai işlər;
- İnzibati həbs.

İnzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin müsadirəsi, fiziki şəxsə verilmiş xüsusi hüququn məhdudlaşdırılması, Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma isə həm əsas, həm də əlavə inzibati tənbeh növləri kimi tətbiq edilə bilər.

İnzibati həbsin müddət axımı, inzibati tutma anından başlayır. İnzibati qaydada tutma, yəni fiziki şəxsin azadlığının qısa müddətə məhdudlaşdırılması, inzibati xəta haqqında işin düzgün və vaxtında baxılmasının və ya inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın icrasının təmin edilməsi üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanının vəzifəli şəxsləri tərəfindən tətbiq edilir.[7] Başqa sözlə desək, inzibati qaydada tutma inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirlərindən biridir və inzibati xəta haqqında protokolla rəsmiləşdirilir. İnzibati qaydada tutma müddəti inzibati həbs müddətinə daxil edilir.

İnzibati xəta törətmiş şəxsin inzibati qaydada tutulması, bu Məcəllənin 89.2 – 89.4-cü maddələri istisna olunmaqla, üç saatdan çox ola bilməz[8]. İstisna hallarda tutma müddəti müəyyən araşdırma aparılması, şəxsiyyətin müəyyən edilməsi və bəzi inzibati xətalar üzrə işin mürəkkəbliyi və ya xəta törətmiş şəxslərin sayının çoxluğu ilə əlaqədar müvafiq olaraq 24 və yaxud da 48 saatadək uzadıla bilər. İzibati xəta törədənin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlər olmadıqda isə, hakimin qərarı ilə tutma üç günədək müddətə uzadıla bilər.

---

[6] Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalara Məcəlləsi, Maddə 22 və 23 https://e-qanun.az/framework/46960
[7] Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalar Məcəlləsi, Maddə 88, https://e-qanun.az/framework/46960
[8] Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalar Məcəlləsi, Maddə 89, https://e-qanun.az/framework/46960

Lakin praktikada ən çox pozulan norma, istisna halların olmamasına baxmayaraq, inzibati tutma müddətinin 3 saatdan artıq çox olmaması normasının pozulmasıdır.

5. İnzibati həbslərlə bağlı beynəlxalq qanunvericiliyin analizi

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 12-ci maddəsinin 2-ci bəndinə[9] əsasən "Bu Konstitusiyada sadalanan insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə uyğun tətbiq edilir".

Konstitusiyanın 148-ci maddəsinin 2-ci bəndinə[10] görə, "Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik sisteminin ayrılmaz tərkib hissəsidir".

Beynəlxalq müqavilələrlə yerli qanunvericilik arasında ziddiyyət yarandıqda beynəlxalq müqavilələr əsas götürülməlidir (İstisna: Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və referendumla qəbul edilən aktlar).

İnzibati həbslər azadlıq hüququnun məhdudiyyəti kimi beynəlxalq sənədlərlə və yerli qanunvericiliklə tənzimlənir. BMT-nin İnsan Hüquqları haqqında Ümumi Bəyannaməsi azadlıq hüququnu özündə əks etdirən ilk sənəddir. Sənəd hər nə qədər tövsiyə xarakterli olsa da, Bəyannəmənin 3-cü maddəsi[11] bəyan edir ki, hər bir şəxsin yaşamaq, azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququ var.

Ratifikasiya edən tərəflər üçün məcburi hüquqi qüvvəsi olan beynəlxalq sənəd, BMT tərəfindən qəbul edilmiş Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Paktdır. Azərbaycan Paktı 13 avqust 1992-ci ildə ratifikasiya etmiş və sənəd 13 noyabr 1992-ci il də qüvvəyə minmişdir.

Paktın 9-cu maddəsinin[12] 1-ci bəndinə görə, "Hər bir insan azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququna malikdir. Heç kim özbaşınalıqla həbs edilə və ya dustaqda saxlanıla bilməz. Heç kim qanunla müəyyən edilən əsaslardan başqa və qanuni prosedura uyğun olmadan heç bir halda azadlıqdan məhrum edilməməlidir".

Paktın 9-cu maddəsinin[13] 2-ci bəndinə görə, "Həbs edilən hər bir kəsə həbs zamanı onun həbs olunmasının səbəbləri barədə məlumat verilir və irəli sürülən istənilən ittiham təcili qaydada ona bildirilir".

Paktın 9-cu maddəsinin digər bəndləri də həbs olunan zaman zəruri hüquqların müdafiəsinə dair məqamlara diqqət çəkir.[14]

[9] Azərbaycan Respublikasının Konstitusı, Maddə 12, https://e-qanun.az/framework/897
[10] Azərbaycan Respublikasının Konstitusı, Maddə 148, https://e-qanun.az/framework/897
[11] İnsan Hüquqlarının Ümumi Bəyannamə, Maddə 3, https://www.coe.int/az/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-
[12] Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt, Maddə 9, https://migration.gov.az/content/pdf/5acb034968016_M%C3%BClki%20v%C9%99%20siyasi%20h%C3%BCquqlar%20haqq%C4%B1nda%20Pakt.pdf
[13] Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt, Maddə 9, https://migration.gov.az/content/pdf/5acb034968016_M%C3%BClki%20v%C9%99%20siyasi%20h%C3%BCquqlar%20haqq%C4%B1nda%20Pakt.pdf

Azərbaycan Respublikası baxımından ən mühüm sənəd isə Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasıdır[15] (Azərbaycan Konvensiyaya 25 dekabr 2001-ci ildə qoşulmuşdur).[16] Konvensiyanın 5-ci maddəsi azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququnu nəzərdə tutur. Qanunla müəyyən olunmuş konkret hallardan[17] başqa heç kim azadlıqdan məhrum edilə bilməz.

Avropa Konvensiyası yeganə beynəlxalq anlaşmadır ki, azadlığın hansı hallarda məhdudlaşdırıla biləcəyinin dəqiq siyahısını verib və bu siyahıda nəzərdə tutulan hallardan başqa, azadlıq hüququnun məhdudlaşdırılması Konvensiyanın pozuntusu kimi qiymətləndirilir.

14 https://migration.gov.az/content/pdf/5acb034968016_M%C3%BClki%20v%C9%99%20siyasi%20h%C3%BCquqlar%20haqq%C4%B1nda%20Pakt.pdf

15 Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası, Maddə 5, https://www.coe.int/az/web/compass/the-european-convention-on-human-rights-and-its-protocols

16 "İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında" Konvensiyanın və onun 1, 4, 6 və 7 saylı Protokollarının təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu https://e-qanun.az/framework/1405

17 Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyanın 5-ci maddəsi:
(a) səlahiyyətli məhkəmə tərəfindən məhkum olunduqdan sonra, şəxsi qanuni həbsə almaq;
(b)məhkəmənin qanuni çıxardığı qərarı icra etməməyə görə və ya qanunla nəzərdə tutulmuş hər hansı öhdəliyin icra olunmasını təmin etmək məqsədilə şəxsin qanuni tutulması və ya həbsə alınması;
(c) hüquq pozuntusunun törədilməsində əsaslı şübhə ilə bağlı şəxsin səlahiyyətli məhkəmə orqanı qarşısında durmasından irəli gələn və ya onun tərəfindən törədilən hüquq pozuntusunun yaxud törətdikdən sonra onun gizlənməsinin qarşısını almaq üçün kifayət qədər zəruri əsasların olduğunun hesab edildiyi hallarda şəxsin qanuni tutulması və ya həbsə alınması;
(d) yetkinlik yaşına çatmamış şəxsin tərbiyə nəzarəti üçün qanuni qərar əsasında həbsə alınması və ya onun səlahiyyətli məhkəmə orqanı qarşısında durmasından irəli gələn qanuni həbsə alınması;
(e) yoluxucu xəstəliklərin yayılmasının qarşısını almaq üçün şəxslərin, ruhi xəstələrin, alkoqolizmə və narkomaniyaya mübtəla olanların, səfillərin qanuni həbsə alınması;
(f) şəxsin ölkəyə qanunsuz gəlməsinin qarşısını almaq məqsədilə və ya barəsində deportasiya yaxud ekstradisiya tədbirləri tətbiq olunan şəxsin qanuni tutulması və ya həbsə alınması

6. İnzibati həbslərin statistikası

İnzibati qaydada həbs edilənlərin dəqiq statistikasını əldə etmək mümkün olmasa da, Ədliyyə Nazirliyinin 2021-ci il üçün verdiyi məlumata əsasən qərarların icrasına maneçilik törədən, icra məmurlarının qanuni tələblərini yerinə yetirməyən 5700-dək şəxs inzibati məsuliyyətə cəlb edilib, o cümlədən 3.300-dən çox nəfər inzibati qaydada həbs olunub.[18] Görülmüş məcburi icra tədbirləri nəticəsində aliment, pul tələbi və digər ödəmələr üzrə məhkəmə qərarlarını icra etmiş 2600-dən artıq borclunun üzərindən ölkəni tərk etmək məhdudiyyəti götürülüb.

Pandemiya zamanı inzibati qaydada həyata keçirilmiş həbslər daha çox olsa da, bununla bağlı vahid statistika yoxdur.

İnzibati həbslərin nə qədərinin siyasi motivli olduğu ilə bağlı da dəqiq məlumat əldə etmək mümkün deyil. Bu istiqamətdə hər hansı ümumiləşdirilmiş statistika açıqlanmır. Lakin siyasi partiya və hərəkat üzvlərinin verdiyi məlumatlara nəzər salsaq, aydın şəkildə görə bilərik ki, inzibati həbslərin altında başqa maraqlar yatır.

6.1. 2020-2021-ci illər arasındakı siyasi motivli inzibati həbslər

2020-2021-ci illərdə siyasi motivlərlə inzibati həbslərə məruz qalanların siyahısı:

No.	Ad Soyad	Tarix	İctimai və ya siyasi mənsubiyyəti	Qərarı verən məhkəmə və ya saxlanmanın baş verdiyi şəhər	İXM-nin maddəsi	Cəza/ sutka	İddia olunan motiv
1.	Zamin Salayev[19]	13.01. 2020	AXCP	Səbail rayon Məhkəməsi	535.1	30	Sosial şəbəkədə paylaşdığı videoda polis məmurunu təcavüzdə ittiham etmək[20]
2.	Məmməd İbrahim[21]	26.02. 2020	AXCP	Xətai rayon Məhkəməsi	535.1	10	Xocalı abidəsinə ziyarət

[18] https://www.e-huquq.az/az/news/xeberler/43296.html

[19] https://www.azadliq.org/a/axcp-f%C9%99allar%C4%B1ndan-x%C9%99b%C9%99r-yoxdur/30374837.html Əldə edildi: 26 May 2022

[20] https://www.azadliq.org/a/zamin-salayev-mehkeme-axcp/31397163.html Əldə edildi: 2 İyun 2022

3.	Fuad İsmayılov[22]	07.03.2020	İctimai fəal	Suraxanı rayon Məhkəməsi	206	60	Seçki saxtakarlığına etiraz etmək və ictimailəşdirmək
4.	Anar Məlikov[23]	22.03.2020	AXCP	Cəlilabad rayon Məhkəməsi	211	10	Sosial şəbəkədə karantin qaydalarının rüşvət mənbəyi kimi istifadə olunduğuna dair status paylaşmaq[24]
5.	Samir Babayev[25]	22.03.2020	Müsəlman Birliyi Hərəkatı	Sabunçu rayon Məhkəməsi	211 (və ya 535.1)	30	Metronun “28 May” stansiyasının qarşısında epidemiya əleyhinə mübarizə məqsədilə əhaliyə pulsuz maskalar və koronavirusdan qorunmağın yolları yazılmış bukletlər paylamaq
6.	Şakir Məmmədov[26]	06.04.2020	ADR	Sumqayıt şəhər Məhkəməsi	535.1	15	Sosial şəbəkədəki fəaliyyət – hökumətin pandemiyaya qarşı aldığı tədbirləri tənqid etmək[27]
7.	Faiq Əmirov[28]	08.04.2020	AXCP və “Azadlıq” qəzetinin direktoru	Səbail rayon Məhkəməsi[29]	211	30	Siyasi fəaliyyət
8.	Ruslan Əmirov[30]	09.04.2020	AXCP	Nərimanov rayon	211	30	Siyasi fəaliyyət

[21] https://www.azadliq.org/a/axcp-%C3%BCzvl%C9%99ri-saxlan%C4%B1b/30456315.html Əldə edildi: 26 May 2022
[22] https://gozetci.az/en/pozuntular/fuad-ismayilov-bar%c9%99sind%c9%99-h%c9%99bs-q%c9%99rari-cixarilib/ Əldə edildi: 26 May 2022
[23] https://www.azadliq.org/a/chebhechiye-10-sutka-verildiyi-deyilir/30502510.html Əldə edildi: 26 May 2022
[24] https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=3401972523164338&id=100000548704348 Əldə edildi: 2 İyun 2022
[25] https://www.meydan.tv/az/article/inancli-feal-25-sutka-hebs-cezasi-alib/ Əldə edildi: 26 May 2022
[26] https://www.azadliq.org/a/siyasi-f%C9%99ala-15-sutka-verilib/30535417.html Əldə edildi: 26 May 2022
[27] https://twitter.com/Giorgi_Gogia/status/1250686267819536384?s=20 Əldə edildi: 26 May 2022
[28] https://www.azadliq.org/a/30569713.html Əldə edildi: 26 May 2022
[29] https://www.azadliq.org/a/faiq-%C9%99mirliy%C9%99-bir-ay-inzibati-h%C9%99bs-c%C9%99zas%C4%B1-verilib/30543874.html Əldə edildi: 2 İyun 2022
[30] https://www.azadliq.org/a/30569713.html Əldə edildi: 26 May 2022

				Məhkəməsi[31]			
9.	Vəfadar Əliyev[32]	09.04.2020	ADR	Binəqədi rayon Məhkəməsi	535	30	Siyasi fəaliyyət
10	Natiq İsbatov	10.04.2020	"7 gun. az" saytının müxbiri	Abşeron rayon Məhkəməsi	535.1	30	Xırdalan şəhərində narazılıq edən insanlarla bağlı video çəkiliş etmək
11	Nicat Abdullayev[33]	10.04.2020	AXCP	Binəqədi rayon Məhkəməsi	535.1	30	Siyasi fəaliyyət
12	Nəriman Abdulla[34]	11.04.2020	İctimai fəal	Lənkəran rayon Məhkəməsi	211	10	"Facebook"da aztəminatlı təbəqənin karantin dövründəki durumuna görə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi naziri Sahil Babayevi tənqid etmək[35]
13	İbrahim Vəzirov[36]	12.04.2020	"Kanal 24"-ün müxbiri	Şirvan şəhər Məhkəməsi	535.1	25	Karantin rejimi dövründə azərbaycanlıların üzləşdikləri çətinlikləri işıqlandırmaq (çəkdiyi görüntüləri silmək tələb olunub)
14	Hikmət Ağayev[37]	12.04.2020	Müsəlman Birliyi	Xətai rayon Məhkəməsi	535.1	25	-

31 https://turan.az/ext/news/2020/4/free/politics_news/az/123067.htm/001 Əldə edildi: 2 İyun 2022
32 https://www.amerikaninsesi.org/a/jurnalist-h%c9%99bs-edilib-m%c3%bcxalif%c9%99t-t%c9%99nqidi-s%c9%99sl%c9%99rin-h%c9%99bsini-pisl%c9%99yir-/5367106.html Əldə edildi: 26 May 2022
33 https://www.azadliq.org/a/30546010.html Əldə edildi: 26 May 2022
34 https://www.meydan.tv/az/article/daha-bir-ictimai-feal-inzibati-hebs-cezasi-aldi/ Əldə edildi: 26 May 2022
35 https://www.facebook.com/photo/?fbid=3405079399506680&set=a.1348708901810417 Əldə edildi: 26 May 2022
https://www.facebook.com/neriman.aeff/posts/2604013036554945 Əldə edildi: 26 May 2022
36 https://www.amerikaninsesi.org/a/az%c9%99rbaycanda-jurnalistl%c9%99r-v%c9%99-m%c3%bcxalif%c9%99t%c3%a7il%c9%99r-karantin-qaydalar%c4%b1n%c4%b1-pozmaq-ittiham%c4%b1-il%c9%99-h%c9%99bs-edilir/5376792.html Əldə edildi: 26 May 2022
37 https://www.meydan.tv/az/article/inancli-feal-25-sutka-hebs-cezasi-alib/ Əldə edildi: 26 May 2022

			Hərəkatı				
15	Baba Süleymanov[38]	13.04.2020	AXCP	Bakı şəhəri[39]	211	30	-
16	Mirsahib Ragiloğlu[40]	13.04.2020	Müxbir		211	20	Karantin rejimi dövründə azərbaycanlıların üzləşdikləri çətinlikləri işıqlandırmaq
17	Niyaməddin Əhmədov[41]	16.04.2020	AXCP	Xətai rayon Məhkəməsi[42]	211 və 535.1	30	Siyasi fəaliyyət
18	Vüqar Əbilov[43]	17.04.2020	AXCP	Abşeron rayon Məhkəməsi	535.1	20	Siyasi fəaliyyət
19	İslam İslamzadə[44]	17.04.2020	AXCP	Nəsimi rayon Məhkəməsi	211 və 535.1	30	Siyasi fəaliyyət
20	Elgün Gəncimsoy[45]	21.04.2020	Müstəqil jurnalist	Ağdam rayon Məhkəməsi	211	20	Peşə fəaliyyəti[46]
21	Əvəz Əhmədov[47]	22.04.2020	AXCP	Xəzər rayon Məhkəməsi	535.1	20	Siyasi fəaliyyət[48]

[38] https://www.meydan.tv/az/article/axcp-nin-daha-bir-feali-30-sutka-hebs-cezasi-aldi/ Əldə edildi: 26 May 2022
[39] https://lent.az/news/348064 Əldə edildi: 2 İyun 2022
[40] https://www.facebook.com/irfal.gulhan/posts/159267458895663 Əldə edildi: 26 May 2022
[41] https://www.meydan.tv/az/article/niyameddin-ehmedov-eli-kerimlinin-muhafizecisi-olduguma-gore-hebs-edilmisem/ Əldə edildi: 26 May 2022
[42] https://www.turan.az/ext/news/2020/4/free/politics_news/az/123654.htm/001 Əldə edildi: 2 İyun
[43] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99al%C4%B1-h%C9%99bs-edilib-/5376290.html Əldə edildi: 26 May 2022
[44] https://www.azadliq.org/a/azadl%C4%B1q-qe%C9%99zetinin/30561782.html Əldə edildi: 26 May 2022
[45] https://www.facebook.com/vusalseid78/posts/1512183268956212 Əldə edildi: 26 May 2022
[46] https://www.facebook.com/rovshanasadi/posts/2849409311810095 Əldə edildi: 26 May 2022

22	Arif Babayev[49]	22.04.2020	AXCP	Suraxanı rayon Məhkəməsi	388.1.1.1.	30	Siyasi fəaliyyət – dövlətçilik əleyhinə paylaşımlarının qarşısını almaq[50]
23	Şəmsi Qəhrəmanov (Kəsəmənli)[51]	24.04.2020	AXCP	Abşeron rayon Məhkəməsi		15	Sosial şəbəkədəki fəaliyyəti
24	Elvin Məmmədov[52]	04.05.2020	AXCP	Qaradağ rayon Məhkəməsi	211	30	AXCP sədri Əli Kərimlinin ad gününə şeir yazmaq
25	Ramid Nağıyev[53]	06.05.2020	AXCP	Nizami rayon Məhkəməsi	211	30	Siyasi fəaliyyət
26	Ceyhun Rzayev[54]	09.05.2020	AXCP	Mingəçevir şəhər Məhkəməsi	535.1	10	Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin portretini küçədə asmaq
27	Elxan Əliyev[55]	09.05.2020	AXCP	Nərimanov rayon	211 və 535.1	30	Siyasi fəaliyyət[56]

[47] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-nin-iki-f%C9%99al%C4%B1-saxlan%C4%B1l%C4%B1b-/5385454.html Əldə edildi: 26 May 2022
[48] https://turan.az/ext/news/2020/4/free/politics_news/az/123445.htm/034 Əldə edildi: 26 May 2022
[49] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-nin-iki-f%C9%99al%C4%B1-saxlan%C4%B1l%C4%B1b-/5385454.html Əldə edildi: 26 May 2022
[50] https://www.facebook.com/azadliqqazeti/posts/3073158622740274 Əldə edildi: 2 İyun 2022
[51] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99al%C4%B1-h%C9%99bs-edilib-/5391996.html Əldə edildi: 26 May 2022
[52] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99al%C4%B1-h%C9%99bs-edilib-/5404388.html Əldə edildi: 26 May 2022
[53] https://www.azadliq.org/a/axcp-c%C9%99bh%C9%99%C3%A7iy%C9%99-30-sutka-verilib/30599019.html Əldə edildi: 26 May 2022
[54] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99al%C4%B1-h%C9%99bs-edilib-/5413706.html Əldə edildi: 26 May 2022
[55] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-nin-iki-f%C9%99al%C4%B1-h%C9%99bs-edilib-daha-%C3%BC%C3%A7-f%C9%99al-is%C9%99-saxlan%C4%B1l%C4%B1b/5413071.html Əldə edildi: 26 May 2022
[56] https://www.azadliq.org/a/iki-cebhechinin-hebs-edildiyi-bildirilir/30603220.html Əldə edildi: 26 May 2022

				Məhkəməsi			
28	Əliağa Məmmədov (Əli İmanxanlı)[57]	09.05.2020	AXCP	Nərimanov rayon Məhkəməsi	211 və 535.1	30	Siyasi fəaliyyət
29	Elvin İrşadov[58]	19.05.2020	Sosial şəbəkə istifadəçisi	Lənkəran rayon Məhkəməsi	535.1	16	Sosial şəbəkədəki fəaliyyəti
30	Fuad İsmayılov[59]	22.05.2020	İctimai fəal	Suraxanı rayon Məhkəməsi	206	60[60]	Seçki saxtakarlığına etiraz olaraq MSK-nın binası qarşısındakı divara “Fu Məzi” yazmaq
31	Faiq Əmirov[61]	25.05.2020	AXCP	Sabirabad rayon Məhkəməsi	510	15	Siyasi fəaliyyət
32	Ruslan Əmirov[62]	28.05.2020	AXCP	Qaradağ rayon Məhkəməsi	510	15	Siyasi fəaliyyət
33	Rüstəm İsmayılbəyli[63]	01.06.2020	İctimai fəal	Nərimanov rayon Məhkəməsi	211 və 535.1	15	Təhsil Nazirliyi qarşısında aksiya

[57] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-nin-iki-f%C9%99al%C4%B1-h%C9%99bs-edilib-daha-%C3%BC%C3%A7-f%C9%99al-is%C9%99-saxlan%C4%B1l%C4%B1b/5413071.html Əldə edildi: 26 May 2022
[58] https://turan.az/cache/2020/Social/free/news-2020-5-free-Social-az-124161.htm Əldə edildi: 27 May 2022
[59] https://www.azadliq.org/a/msk-n%C4%B1n-qars%CC%A7%C4%B1s%C4%B1na-s%CC%A7u%CC%88ar-yazan-g%C9%99nc-t%C9%99cridxanada-s%C9%99h%C9%99r%C9%99-q%C9%99d%C9%99r-do%CC%88yu%CC%88ldu%CC%88nu%CC%88-deyir/30688152.html Əldə edildi: 26 May 2022
[60] https://www.facebook.com/watch/?v=580022386258145 Əldə edildi: 26 May 2022
[61] http://rakurs.tv/axcp-li-krimlinin-daha-bir-muhafizcisi-haqda-cinayt-isi-baslana-bilr.html Əldə edildi: 2 İyun 2022
[62] https://www.azadliq.org/a/30639869.html Əldə edildi: 26 May 2022

34	Elşən Teymurov[64]	02.06.2020	Reper	Sabunçu rayon Məhkəməsi	206.1 və 535.1	60	Polisi sosial şəbəkədə tənqid etmək
35	Alik Aslanov[65]	10.06.2020	Müsəlman Birliyi Hərəkatı	İmişli rayon Məhkəməsi	535.1	15	Sosial şəbəkədəki fəaliyyəti[66]
36	Faiq Rəşidov[67]	26.06.2020	AXCP	İsmayıllı rayon Məhkəməsi	388-1.1	10	Siyasi baxışları və sosial şəbəkələrdə aktivliyi
37	Elşad Atayev[68]	27.06.2020	AXCP	İmişli rayon Məhkəməsi	535.1	10	Sosial şəbəkələrdə aktiv olması və hakimiyyəti tənqid etməsi
38	Qaçay Qafarov[69]	04.07.2020	AXCP	Göyçay rayon Məhkəməsi	510 və 535.1	30	Sosial şəbəkədə polislə bağlı yazdığı tənqidi status
39	Arif Paşayev[70]	13.07.2020	AXCP	Xətai rayon Məhkəməsi	211.1 və 535.1	30	"Tovuz döyüşləri" barədə sosial şəbəkədəki müzakirələrdə fəal iştirak
40	Elvin Bəhrəmov[71]	14.07.2020	AXCP	Masallı rayon	535.1	15	Masallıda şəhid mayor Anar Novruzovun dəfnində iştirak

[63] https://d9mc3ts4czbpr.cloudfront.net/az/article/rustem-ismayilbeyli-saclarima-toxunmadan-buraxmayacaqlarini-dediler/ Əldə edildi: 27 May 2022
[64] https://www.facebook.com/watch/?v=788972251937326 Əldə edildi: 27 May 2022 https://www.youtube.com/watch?v=g_ctoSYssFE Əldə edildi: 27 May 2022
[65] https://www.amerikaninsesi.org/a/dindar-f%C9%99al-h%C9%99bs-edilib-/5460206.html Əldə edildi: 26 May 2022
[66] https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2547702415542988&id=100009097648821
[67] https://www.azadliq.org/a/axcp-partiya-%C3%BCzvune-10-sutka-hebs-verilib/30693639.html Əldə edildi: 26 May 2022
[68] https://www.amerikaninsesi.org/a/xalq-c%C9%99bh%C9%99si-v%C9%99-m%C3%BCsavat-partiyalar%C4%B1n%C4%B1n-f%C9%99allar%C4%B1-saxlan%C4%B1l%C4%B1b/5480489.html Əldə edildi: 26 May 2022
[69] https://www.azadliq.org/a/axcp-uzvu-saxlanilib/30706947.html Əldə edildi: 26 May 2022
[70] https://www.amerikaninsesi.org/a/iyul-aksiyas%C4%B1nda-sonra-axcp-nin-6-f%C9%99al%C4%B1-saxlan%C4%B1l%C4%B1b-/5506594.html Əldə edildi: 26 May 2022
[71] https://www.amerikaninsesi.org/a/iyul-aksiyas%C4%B1nda-sonra-axcp-nin-6-f%C9%99al%C4%B1-saxlan%C4%B1l%C4%B1b-/5506594.html Əldə edildi: 26 May 2022

				Məhkəməsi			etdiyinə görə
41	Süleyman Məhərrəmov[72]	20.07.2020	AXCP	Bakı şəhəri	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
42	Nicat Abdullayev[73]	20.07.2020	AXCP	Bakı şəhəri	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
43	Fərrux Əliyev[74]	22.07.2020	AXCP	Bakı şəhəri	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
44	Elxan Nuriyev[75]	22.07.2020	AXCP	Bakı şəhəri	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
45	Mahir Namazov[76]	20.07.2020	AXCP	Bakı şəhəri	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
46	Elnur Həsənov[77]	21.07.2020	AXCP	Binəqədi rayon Məhkəməsi	211	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
47	Rəşid Turabov[78]	22.07.2020	AXCP	Binəqədi rayon Məhkəməsi	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
48	Elnur Yusubov[79]	26.07.2020	AXCP	Xətai rayon Məhkəməsi	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası

[72] https://www.facebook.com/karimliali/posts/10157489189138848 Əldə edildi: 26 May 2022
[73] https://www.azadliq.org/a/30737567.html Əldə edildi: 26 May 2022
[74] https://www.azadliq.org/a/30737567.html Əldə edildi: 26 May 2022
[75] https://www.azadliq.org/a/30737567.html Əldə edildi: 26 May 2022
[76] https://www.facebook.com/karimliali/posts/10157489189138848 Əldə edildi: 26 May 2022
[77] https://www.azadliq.info/236166.html Əldə edildi: 26 May 2022
[78] https://www.azadliq.org/a/30737567.html Əldə edildi: 26 May 2022
[79] https://www.amerikaninsesi.org/a/5520442.html Əldə edildi: 26 May 2022

49	Sarvan Cumayev[80]	26.07.2020	AXCP	Bakı şəhəri	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
50	Yaşar Kərimov[81]	28.07.2020	AXCP	Bakı şəhəri	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
51	Emin Fərhadov[82]	28.07.2020	AXCP	Bakı şəhəri	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
52	Babək Muradov[83]	30.07.2020	AXCP	Bakı şəhəri	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
53	Elnur Quliyev[84]	30.07.2020	AXCP	Xətai rayon Məhkəməsi	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
54	Feyruz Rəhimov[85]	30.07.2020	AXCP	Səbail rayon Məhkəməsi	211.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
55	Cavid Əliyev[86]	05.08.2020	AXCP	Gəncə şəhəri	535.1	15	Siyasi fəaliyyət

[80] https://www.amerikaninsesi.org/a/5520442.html Əldə edildi: 26 May 2022
[81] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99allar%C4%B1n%C4%B1n-apellyasiya-%C5%9Fikay%C9%99ti-t%C9%99min-edilm%C9%99yib-/5540676.html Əldə edildi: 26 May 2022
[82] https://www.azadliq.org/a/axcp-%C3%BCzvl%C9%99ri-saxlan%C4%B1b/30757458.html Əldə edildi: 26 May 2022
[83] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99allar%C4%B1n%C4%B1n-apellyasiya-%C5%9Fikay%C9%99ti-t%C9%99min-edilm%C9%99yib-/5540676.html Əldə edildi: 26 May 2022
[84] https://www.azadliq.org/a/axcp-%C3%BCzvl%C9%99ri-saxlan%C4%B1b/30757458.html Əldə edildi: 26 May 2022
[85] https://www.azadliq.org/a/axcp-%C3%BCzvl%C9%99ri-saxlan%C4%B1b/30757458.html Əldə edildi: 26 May 2022
[86] https://novator.az/2020/08/06/c%c9%99bh%c9%99ciy%c9%99-15-sutka/ Əldə edildi: 26 May 2022

56	Tural Atakişiyev[87]	11.08.2020	AXCP	Xətai rayon Məhkəməsi	535.1	20	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
57	Orxan Səlimzadə[88]	18.08.2020	AXCP	Xətai rayon Məhkəməsi	535.1	30	14-15 iyul Qarabağ aksiyası
58	Hüseyn Məlik[89]	11.09.2020	ADR	Səbail rayon Məhkəməsi	535.1	15	Sosial şəbəkədəki fəaliyyəti
59	Şahin Hacıyev[90]	20.01.2021	AXCP	Kəpəz rayon Məhkəməsi	535.1	25	Siyasi fəaliyyət
60	Elvin Bəhramov[91]	19.02.2021	AXCP	Masallı rayon Məhkəməsi	535.1	8	Sosial şəbəkədəki paylaşımları
61	Elmir Abbasov[92]	19.02.2021	NİDA Vətəndaş Hərəkatı	Sumqayıt şəhər Məhkəməsi	206	30	Sosial şəbəkədə prezidenti tənqid etmək
62	Şahin Hacıyev[93]	17.03.2021	AXCP	Kəpəz rayon Məhkəməsi	535.1	30	Sosial şəbəkədəki fəaliyyəti
63	Nizaməli Süleymano	05.04.2021	Müsavat	Suraxanı rayon	206	20	Siyasi fəaliyyət

[87] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99al%C4%B1-h%C9%99bs-edilib-/5539026.html Əldə edildi: 26 May 2022
[88] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99al%C4%B1-yoxa-%C3%A7%C4%B1x%C4%B1b-/5549330.html Əldə edildi: 26 May 2022
https://www.azadliq.info/236631.html Əldə edildi: 26 May 2022
[89] https://www.amerikaninsesi.org/a/adr-h%C9%99r%C9%99kat%C4%B1n%C4%B1n-f%C9%99al%C4%B1-h%C9%99bs-edilib-/5579525.html Əldə edildi: 27 May 2022
[90] https://www.azadliq.org/a/31160988.html Əldə edildi: 26 May 2022
[91] https://www.azadliq.org/a/31112689.html Əldə edildi: 26 May 2022
https://d.facebook.com/684319968368235/photos/a.906579626142267/2369472759852939/?type=3&source=54 Əldə edidi: 27 May 2022
[92] https://www.azadliq.org/a/31132586.html Əldə edildi: 26 May 2022
[93] https://www.azadliq.org/a/31161185.html Əldə edildi: 26 May 2022

	v[94]			Məhkəməsi			
64	Elvin Bəhramov	28.07.2021	AXCP	Masallı rayon Məhkəməsi	227	30	-
65	Əli Rzayev[95]	28.07.2021	Dindar	Lənkəran		20	Qədir Xum bayramını qeyd etmək
66	İlqar Əzimzadə[96]	28.07.2021	Dindar	Lənkəran		20	Qədir Xum bayramını qeyd etmək
67	Əli Məmmədov[97]	28.07.2021	Dindar	Lənkəran		18	Qədir Xum bayramını qeyd etmək
68	Şəhriyar Rzayev[98]	28.07.2021	Dindar	Lənkəran		18	Qədir Xum bayramını qeyd etmək
69	Elxan Mirzoyev[99]	07.08.2021	İctimai fəal	Səbail rayon Məhkəməsi	535.1 və 510	15	"Fəvvarələr Meydanı" adlanan ərazidə meymunun foto üçün istifadə edilməsinə

[94] https://basta2.com/?p=6851 Əldə edildi: 26 May 2022
[95] https://www.amerikaninsesi.org/a/i%cc%87yul-az%c9%99rbaycanda-insan-azadl%c4%b1qlar%c4%b1n%c4%b1n-kobud-pozulmas%c4%b1-il%c9%99-yadda-qal%c4%b1b---i%cc%87nsan-h%c3%bcquqlar%c4%b1-t%c9%99%c5%9fkilat%c4%b1-hesabat-yay%c4%b1b/5994210.html Əldə edildi: 26 May 2022
[96] https://www.amerikaninsesi.org/a/i%cc%87yul-az%c9%99rbaycanda-insan-azadl%c4%b1qlar%c4%b1n%c4%b1n-kobud-pozulmas%c4%b1-il%c9%99-yadda-qal%c4%b1b---i%cc%87nsan-h%c3%bcquqlar%c4%b1-t%c9%99%c5%9fkilat%c4%b1-hesabat-yay%c4%b1b/5994210.html Əldə edildi: 26 May 2022
[97] https://www.amerikaninsesi.org/a/i%cc%87yul-az%c9%99rbaycanda-insan-azadl%c4%b1qlar%c4%b1n%c4%b1n-kobud-pozulmas%c4%b1-il%c9%99-yadda-qal%c4%b1b---i%cc%87nsan-h%c3%bcquqlar%c4%b1-t%c9%99%c5%9fkilat%c4%b1-hesabat-yay%c4%b1b/5994210.html Əldə edildi: 26 May 2022
[98] https://www.amerikaninsesi.org/a/i%cc%87yul-az%c9%99rbaycanda-insan-azadl%c4%b1qlar%c4%b1n%c4%b1n-kobud-pozulmas%c4%b1-il%c9%99-yadda-qal%c4%b1b---i%cc%87nsan-h%c3%bcquqlar%c4%b1-t%c9%99%c5%9fkilat%c4%b1-hesabat-yay%c4%b1b/5994210.html Əldə edildi: 26 May 2022
[99] https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=552263099527997&id=100042329346330 Əldə edidi: 26 May 2022
https://www.amerikaninsesi.org/a/m%C3%BCdafi%C9%99-x%C9%99tti-avqust-ay%C4%B1nda-qanunsuz-c%C9%99zaland%C4%B1rmalar-k%C3%BCtl%C9%99vi-xarakter-al%C4%B1b/6217790.html Əldə edildi: 26 May 2022

							etiraz etmək
70	Nicat İsmayıl[100]	07.08.2021	İctimai fəal	Səbail rayon Məhkəməsi	535.1 və 510	15	"Fəvvarələr Meydanı" adlanan ərazidə meymunun foto üçün istifadə edilməsinə etiraz etmək
71	Nicat Azayev[101]	07.08.2021	İctimai fəal	Səbail rayon Məhkəməsi	535.1 və 510	15	"Fəvvarələr Meydanı" adlanan ərazidə meymunun foto üçün istifadə edilməsinə etiraz etmək
72	Mehdi Şamilli[102]	xx.08.2021	İslam Partiyasının sabiq sədr müavini			10	-
73	Asim Ağayev[103]	30.09.2021	AXCP	Saatlı rayon Məhkəməsi	535.1	10	Əkin ərazilərini suvarmaq üçün su qıtlığı ilə bağlı aksiyada iştirak
74	Elməddin Əhmədov[104]	30.09.2021	AXCP	Saatlı rayon Məhkəməsi	510 və 535.1	20	Əkin ərazilərini suvarmaq üçün su qıtlığı ilə bağlı aksiyada iştirak
75	Ceyhun Rzayev[105]	04.10.2021	AXCP	Mingəçevir şəhər	535.1	15	Elçin Həsənzadənin və İbrahim Türksoyun həbs olunmalarına etiraz edərək

[100] https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=552263099527997&id=100042329346330 Əldə edildi: 26 May 2022 https://www.amerikaninsesi.org/a/m%C3%BCdafi%C9%99-x%C9%99tti-avqust-ay%C4%B1nda-qanunsuz-c%C9%99zaland%C4%B1rmalar-k%C3%BCtl%C9%99vi-xarakter-al%C4%B1b/6217790.html Əldə edildi: 26 May 2022

[101] https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=552263099527997&id=100042329346330 Əldə edildi: 26 May 2022 https://www.amerikaninsesi.org/a/m%C3%BCdafi%C9%99-x%C9%99tti-avqust-ay%C4%B1nda-qanunsuz-c%C9%99zaland%C4%B1rmalar-k%C3%BCtl%C9%99vi-xarakter-al%C4%B1b/6217790.html Əldə edildi: 26 May 2022

[102] https://www.amerikaninsesi.org/a/m%c3%bcdafi%c9%99-x%c9%99tti-avqust-ay%c4%b1nda-qanunsuz-c%c9%99zaland%c4%b1rmalar-k%c3%bctl%c9%99vi-xarakter-al%c4%b1b/6217790.html Əldə edildi: 27 May 2022

[103] https://www.azadliq.org/a/saatli-su-aksiya/31483639.html Əldə edildi: 26 May 2022

[104] https://www.azadliq.org/a/elmeddin-ehmedov/31486116.html Əldə edildi: 26 May 2022

[105] https://www.azadliq.org/a/ceyhun-rzayev/31493717.html Əldə edildi: 26 May 2022

				Məhkəməsi			Mingəçevir şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısının avtomobilinin ön şüşəsinə onların şəkillərini qoymaq
76	Anar Abdulla[106]	06.10.2021	"OC Media"	Nərimanov rayon Məhkəməsi	535.1 və 510	15	Sosial şəbəkələrdə hakimiyyəti tənqid etmək
77	Fuad Əhmədli[107]	08.10.2021	AXCP	Nəsimi rayon Məhkəməsi	510	30	AXCP sədrinin mühafizəçisinə dəstək məqsədilə keçirilən etiraz aksiyasında iştirak
78	Elmir Abbasov[108]	13.10.2021	NİDA Vətəndaş Hərəkatı	Səbail rayon Məhkəməsi	535.1	30	Yeni Azərbaycan Partiyasının keçmiş qərargahının qarşısında siyasi fəalların həbsinə və Respublika Günü bayramının adının dəyişdirilməsinə etiraz etmək
79	Rövşən Hüseynov[109]	13.10.2021	Müsavat	Suraxanı rayon Məhkəməsi	535.1	25	Müsavat Partiyasının Novxanıdakı tədbirində iştirak etmək
80	Elxan Əliyev[110]	15.10.2021	AXCP	Xətai rayon Məhkəməsi	535.1	20	-
81	Camir Əlimusa	22.09.2	İlahiyyatçı		206	60	

[106] https://www.amerikaninsesi.org/a/reportyor-anar-abdullayev-saxlan%C4%B1l%C4%B1b/6259218.html Əldə edildi: 26 May 2022
[107] https://www.amerikaninsesi.org/a/fuad-%C9%99hm%C9%99dliy%C9%99-30-sutkal%C4%B1q-h%C9%99bs-c%C9%99zas%C4%B1-verilib/6263448.html Əldə edildi: 26 May 2022
[108] https://www.amerikaninsesi.org/a/ke%C3%A7mi%C5%9F-yap-%C4%B1n-q%C9%99rargah%C4%B1nda-aksiya-ke%C3%A7ir%C9%99n-g%C9%99nc-f%C9%99allardan-biri-30-sutka-inzibati-h%C9%99bs-c%C9%99zas%C4%B1-al%C4%B1b/6270117.html Əldə edildi: 26 May 2022
[109] https://www.azadliq.org/a/musavat-rovsen-huseynov/31507266.html Əldə edildi: 26 May 2022
https://basta2.com/?p=10099 Əldə edildi: 26 May 2022
[110] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99al%C4%B1-20-sutkal%C4%B1q-inzibati-h%C9%99bs-c%C9%99zasl-al%C4%B1b/6274933.html Əldə edildi: 26 May 2022

	oğlu Ağayev[111]	021					
82	Arif Paşayev	28.10.2021	AXCP	Xətai rayon Məhkəməsi	535.1	30	-
83	Ramiz Cəfərov[112]	03.11.2021	AXCP	Sabunçu rayon Məhkəməsi	510	25	Siyasi fəaliyyət və sosial şəbəkələrdə aktivliyi
84	Elxan Əliyev[113]	01.12.2021	AXCP	Səbail rayon Məhkəməsi	211.1	20	Saleh Rüstəmlinin azadlığını tələb edən aksiya
85	İlham Hüseyn[114]	01.12.2021	AXCP	Səbail rayon Məhkəməsi	211.1	30	Saleh Rüstəmlinin azadlığını tələb edən aksiya
86	Səyyad Quliyev[115]	01.12.2021	AXCP	Səbail rayon Məhkəməsi	211.1	15	Saleh Rüstəmlinin azadlığını tələb edən aksiya
87	Elçin Teymurov[116]	01.12.2021	AXCP	Səbail rayon Məhkəməsi	211.1	25	Saleh Rüstəmlinin azadlığını tələb edən aksiya
88	Taleh Tapdıqov[117]	13.12.2021	"Vətən Müharibəsi Veteranları"	İmişli rayon Məhkəməsi		5	İmişli rayon İcra Hakimiyyətinin inzibati binasında icra başçısı Elçin

[111] https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=369934588136411&id=111792650617274 Əldə edildi: 26 May 2022
[112] https://www.amerikaninsesi.org/a/axcp-f%C9%99al%C4%B1-25-sutka-h%C9%99bs%C9%99-m%C9%99hkum-edilib-/6298134.html Əldə edildi: 26 May 2022
https://www.azadliq.org/a/ramiz-ceferov-axcp/31543182.html Əldə edildi: 26 May 2022
[113] https://www.meydan.tv/az/article/bakinin-merkezinde-etiraz-edenler-nece-cezalandirilib/ Əldə edildi: 26 May 2022
[114] https://www.meydan.tv/az/article/bakinin-merkezinde-etiraz-edenler-nece-cezalandirilib/ Əldə edildi: 26 May 2022
[115] https://www.meydan.tv/az/article/bakinin-merkezinde-etiraz-edenler-nece-cezalandirilib/ Əldə edildi: 26 May 2022
[116] https://www.meydan.tv/az/article/bakinin-merkezinde-etiraz-edenler-nece-cezalandirilib/ Əldə edildi: 26 May 2022
[117] https://www.azadliq.org/a/taleh-tapdiqov-imisli/31608081.html Əldə edildi: 26 May 2022

			İctimai Birliyi				Rzayevlə mübahisə

Göründüyü kimi, 2020-2021-ci illərdə 88 nəfər siyasi motivlər əsasında inzibati qaydada həbs edilib. Həmin həbslərin 58-i 2020-ci ildə, 30-u isə 2021-ci ildə baş verib.

Partiyalar üzrə statistika isə belədir: 57 nəfər AXCP üzvü, 3 nəfər ADR üzvü, 2 nəfər NİDA Vətəndaş Hərəkatından, 2 nəfər Müsavat Partiyasının üzvü, 8 nəfər ictimai fəal, 6 nəfər müxtəlif media orqanlarından olan və ya müstəqil fəaliyyət göstərən jurnalist, 9 nəfər dini qurum mənsubları və dindar şəxslər, 2 nəfər isə digər kateqoriyalarına aiddir.

2020-2021-ci illərdə Bakı şəhəri və Abşeron üzrə 60 nəfərin, regionlar üzrə isə 25 nəfərin siyasi motivli inzibati həbs edildiyi məlum olur. 3 nəfəri isə təyin etmək mümkün olmamışdır.

Maddələr üzrə inzibati həbslərin statistikası isə belədir: 29 nəfər 535.1-ci maddə, 27 nəfər 211-ci maddə, 6 nəfər 535.1 və 211-ci maddələr, 5 nəfər 206- cı maddə, 1 nəfər 535.1 və 206.1-cı maddələr, 4 nəfər 510-cu maddə, 6 nəfər 535.1 və 510-cu maddələr, 2 nəfər 388-1.1-ci maddə, 1 nəfər 227-ci maddə ilə həbs edilib. 7 nəfərin isə hansı maddə ilə cəzalandırıldığı barədə məlumat əldə etmək mümkün olmamışdır.

Sözügedən illərdə siyasi motivli inzibati həbs edilənlərin maksimum həbs müddəti 60 gün, minimum isə 5 gün olmuşdur. Əksəriyyət 30 günlük həbslə cəzalandırılmışdır. 4 nəfər 60 gün, 40 nəfər 30 gün, 6 nəfər 25 gün, 11 nəfər 20 gün, 2 nəfər 18 gün, 15 nəfər 15 gün, 8 nəfər 10 gün, 2 nəfər isə 10 gündən az - 1 nəfər 8, 1 nəfər isə 5 gün inzibati həbs edilib.

Ancaq, bu məlumatların reallığı tam əks etdirdiyini iddia etmək mümkün deyil. Belə ki, bütün inzibati həbslərin, o cümlədən də siyasi motivli inzibati həbslərin dəqiq statistikasını əldə etmək mövcud datalarla mümkünsüz görünür.

7. Beynəlxalq qurumların reaksiyaları

Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə Komissarı Dunya Miyatoviçin 25 fevral 2020-ci ildə Daxili İşlər naziri Vilayat Eyvazova ünvanladığı məktubda bildirilir ki, insanlar qeyri-qanuni və zorakılıq ehtiva edən hərəkətlər etmədikcə aksiyalarda iştiraka və ya fəal iştiraka görə sanksiyalara məruz qalmamalıdır. Məktubda Komissar onu da qeyd edir ki, sakit aksiya nümayişçilərinin və jurnalistlərin aldığı xəsarətlər barədə xəbəri var və bu xəsarətlərin hüquq mühafizə orqanları tərəfindən yetirildiyi iddia olunur. Komissar aksiyalarda pis rəftar iddialarının effektiv araşdırılmalı olduğunu və bunu edən polislərə qarşı sanksiyaların tətbiq olunmalı olduğunu deyir.[118]

ABŞ Dövlət Departamenti 2021-ci il üzrə Azərbaycanda İnsan Hüquqları Hesabatında qeyd edib ki, il ərzində ictimai fəallar hökumətin fəaliyyətini tənqid etdiyi və sosial mediada hüquq pozuntularını işıqlandırdıqlarına görə bölməyə çağırılıb, sorğulanıb, saxlanılıb və dəfələrlə inzibati həbs ediliblər. Hesabatda vurğulanır ki, digər vətəndaşlara nisbətən müxalif partiya fəalları dövlət qurumları tərəfindən daha çox zorakılıq, özbaşına saxlanma və həbsə məruz qalırlar. Müxalif siyasi partiya üzvləri sosial mediada hökumət barədə tənqidi postlar yazdıqdan və zorakılıq xarakteri daşımayan aksiyalarda iştirak etdikdən sonra saxlanılır və inzibati qaydada həbs olunurlar.[119]

“Amnesty İnternational” beynəlxalq hüquq müdafiə təşkilatı 15 dekabr 2021-ci ildə “Azərbaycan: sakit nümayişçilərə qarşı son polis zorakılığı” adlı ictimai bəyanatında dekabrın 1-də Saleh Rüstəmliyə azadlıq aksiyasında iştirak edənlərdən 5 nəfərin inzibati qaydada həbs olduğunu qeyd edib.[120] 29 aprel 2020-ci ildə “Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya “COVID-19” ilə necə qarşılaşıb: Reaksiyalar və Məsuliyyətlər” adlı yeni brifinqində isə təşkilatın araşdırmaçısı Heather McGill bildirib ki, “Azərbaycan və Rusiya hökumətləri “COVID-19” ilə mübarizədə olan çatışmazlıqlarını aşkar edən sosial media istifadəçilərini, jurnalistləri və həkimləri cəzalandırırlar”.[121]

“Freedom House” beynəlxalq hüquq müdafiə təşkilatının “Freedom on the net 2021” (“Şəbəkədə azadlıq 2021”) adlı hesabatında Azərbaycan azad olmayan ölkə kimi qeyd olunub. Hesabatda qeyd olunur ki, 2013-cü ildən bəri İnzibati Xətalar Məcəlləsi şəxsləri 90 günə qədər inzibati həbsdə saxlamağa imkan verir. Narahatedici davranışa görə tətbiq olunan inzibati həbslər fəalları və jurnalistləri cəzalandırmaq üçün istifadə olunur. Araşdırma dönəmində hökumətin məmurları tənqid edən jurnalistləri və blogerləri saxladığı və həbs etdiyi, jurnalistləri və fəalları həbs edərkən karantin qaydalarınından sui-istifadə etdiyi, müxalif partiya nümayəndələrini saxta ittihamlarla həbs etdiyi və Qarabağda hərbi münaqişəni tənqid edənləri saxladığı müəyyən edilib.

[118] https://rm.coe.int/letter-to-mr-vilayat-eyvazov-minister-of-internal-affairs-of-azerbaija/16809cb1c5
[119] https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/03/313615_AZERBAIJAN-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf
[120] https://www.amnesty.org/en/documents/eur55/5110/2021/en/
[121] https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/04/eastern-europe-and-central-asia-human-rights-must-be-protected-during-covid19-pandemic/

Hesabatda xüsusilə vurğulanır ki, müxalif AXCP üzvləri karantin qaydalarına və polisin qanuni əmrinə itaət etməmə iddiaları ilə ittiham olunaraq inzibati qaydada həbs olunur. Sənəddə sosial mediadakı fəaliyyətinə və ifadə azadlığına görə təzyiqə məruz qalanlardan bir neçəsinin adları da sadalanır. Bunlar jurnalist İbrahim Vəzirov, ictimai fəal Rüstəm İsmayılbəyli, NİDA Vətəndaş Hərəkatının üzvü Elmir Abbasov, ADR üzvü Şakir Məmmədov, AXCP üzvləri Faiq Rəşidov və Qaçay Qafarovdur.[122]

"Azərbaycan Hökumətinin "COVID-19"-la mübarizəsinin İnsan Hüquqlarına Təsiri – İyul 2020" adlı sənədində IPHR (International Partnership for Human Rights) bildirib ki, hökumət pandemiya dönəmini onun "COVID-19"-la mübarizəsini ictimai şəkildə tənqid edənlərə və siyasi rəqiblərinə qarşı təzyiqi artırmaq üçün istifadə edib. 2020-ci ilin mart ayından etibarən onlarla müxalif siyasi partiya nümayəndəsi, jurnalist və ictimai fəal müxtəlif inzibati və cinayət məsuliyyətlərinə cəlb edilib, məhkum olunub, inzibati qaydada həbs edilib və ya polis bölmələrində hədələrə məruz qalıb. IPHR-ın yayınladığı siyahıda ictimai-siyasi fəallar Samir Babayevin, Faiq Əmirovun, İbrahim Vəzirovun, Mirsahib Rahiloğlunun, Elgün Gəncimsoyun, Natiq İsbatovun adları qeyd olunur.[123]

22 aprel 2020-ci ildə "Sərhədsiz Reportyorlar" (RSF) beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı hakimiyyətə ictimai sağlamlığı bəhanə edərək müxbirlərə göstərdiyi təzyiqi dayandırmaq və jurnalist Natiq İsbatovu azad etməklə bağlı çağırış edib. Qurumun yaydığı bəyanatda deyilir ki, karantin qaydalarını pozmaqda və polisin qanuni əmrinə tabe olmamaqda ittiham edilən N.İsbatov əslində "COVID-19" pandemiyası nəticəsində işini itirmiş və heç bir maddi dəstək ala bilməyən qadınla müsahibə etdikdən sonra saxlanılıb.[124]

122 https://freedomhouse.org/country/azerbaijan/freedom-net/2021#footnote6_o5785fg
123 https://www.iphronline.org/wp-content/uploads/2020/07/Covid-19-Azerbaijan-final.pdf
124 https://rsf.org/en/azerbaijani-reporter-jailed-30-days-over-coronavirus-reporting

8. Nəticə və tövsiyələr

Aparılan media monitorinqi və müxalif partiya rəsmiləri ilə birbaşa ünsiyyət nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, fəallar ictimai və siyasi fəaliyyətlərinə görə inzibati həbsə məruz qalırlar. Bu inzibati həbslər əsasən ifadə və sərbəst toplaşmaq azadlığını məhdudlaşdırmaq, insanların öz fikirlərini, xüsusilə də pandemiya zamanı dövlət qurumlarının fəaliyyətinə dair tənqidlərini bölüşməkdən çəkindirmək xarakteri daşıyıb. Xüsusilə də İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 535.1-ci (polis işçisinin qanuni əmrinə qəsdən tabe olmamaq) və 211.1-ci (Epidemiya əleyhinə rejimin, sanitariya-gigiyena və karantin rejimlərinin pozulması) maddələrindən siyasi təzyiq vasitəsi kimi istifadə olunduğu müəyyən edilib. Ən çox təzyiqə məruz qalan isə müxalif AXCP fəalları olub.

Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinin 2 dekabr 2021-ci il tarixli 1419-cu iclasında qəbul etdiyi aralıq bəyanatında Azərbaycana qarşı Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 5, 6 və 11-ci maddələrinin pozuntusunun tanındığı işlərin siyahısı verilib. Siyahıda 30 iş yer alır.[125] Avropa Məhkəməsi bu qərarlarda bildirmişdir ki, inzibati həbslərdən mitinqlərdə iştirak edən və ya etmək istəyən fəalların qarşısını almaq və cəzalandırmaq məqsədilə istifadə olunub.

Qeyd edilənləri nəzərə alaraq aşağıdakı tövsiyələri edirik:

- İnzibati həbs əvəzinə daha yumşaq inzibati tənbeh növlərindən istifadə olunmalıdır. Məsələn, inzibati tənbeh növü kimi xəbərdarlığa daha çox üstünlük verilməlidir;
- Polis orqanlarında əsaslı islahat aparılmalıdır;
- İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 10-cu maddəsi[126] işlək hala gətirilməli, inzibati xətaların qarşısının alınması, inzibati xətaların törədilməsinə kömək edən səbəblərin və şəraitin aşkar edilməsi və aradan qaldırılması sahəsində dövlət orqanları və bələdiyyələr mütəmadi tədbirlər hazırlamalı və həyata keçirməlidirlər;
- İnzibati həbslərdən siyasi təzyiq vasitəsi kimi istifadə olunmasına son qoyulmalıdır;
- İnzibati qaydada tutulanların dərhal vəkilləri və ailəsi ilə əlaqə yaratmasına şərait yaradılmalıdır. Məhkəmə prosesləri zamanı bütün işlər ədalətli araşdırılmalı və adekvat qərarlar çıxarılmalıdır;
- İnzibati həbslər zamanı Azərbaycan Respublikasının üzərinə götürdüyü

[125] https://hudoc.exec.coe.int/eng#{%22EXECIdentifier%22:[%22004-1743%22]}
https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-214835

[126] Dövlət orqanları (qurumları) və bələdiyyələr inzibati xətaların qarşısının alınması, inzibati xətaların törədilməsinə kömək edən səbəblərin və şəraitin aşkar edilməsi və aradan qaldırılması, vətəndaşların hüquq şüurunun və mədəniyyətinin yüksəldilməsi və Azərbaycan Respublikasının qanunlarına ciddi əməl etmək ruhunda tərbiyə olunması sahəsində tədbirlər hazırlayır və həyata keçirirlər.

beynəlxalq öhdəliklərə əməl olunmalıdır.

Sənəd Demokratik Təşəbbüslər İnstitutunun (IDI) apardığı araşdırmalar əsasında tərtib olunub. IDI araşdırmanın aparılmasına və sənədin ərsəyə gəlməsinə töhfə verən hər kəsə dərin təşəkkürünü bildirir.

Məlumatlardan istifadə edərkən IDI-yə istinad etmək zəruridir.

Əlaqə məlumatları:

Tel: +99450 435 95 42

Web: www.idi-aze.org

E- poçt: info@idi-aze.org

Facebook: www.facebook.com/DTI.IDI